

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917.

Andra kammaren.

Nr 15.

Tisdagen den 6 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 31 nästlidna januari.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande på kammarens bord liggande motioner; och hänvisades därvid:

till konstitutionsutskottet motionerna nr 289—291, av herr *Lindhagen*;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 292, av herr *Lindhagen*;

till kammarens första tillfälliga utskott motionen nr 293, av herr *Lindhagen*; och

till konstitutionsutskottet motionerna nr 294—296, av herr *Lindhagen*.

Vid föredragning härpå av motionen nr 297, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående behövligheten av »monarkismens biinstitutioner» m. m., begärdes ordet av motionären

*Vid remiss av
motionen
nr 297.*

Herr *Lindhagen*, som yttrade: Herr talman! Ut i den ifrågavarande motionen har jag tillåtit mig att göra en fullständig uppräknin g av vad jag kallar »monarkismens biinstitutioner». Jag hade tänkt mig, att motionen skulle kunna gå till ett tillfälligt utskott, då jag tog saken i största allmänlighet. Emellertid erhö ll jag erinran om att adelskapet är en grundlagsenlig institution och att följaktligen denna fråga borde gå till konstitutionsutskottet. Därför ändrade jag i den motion som nu föreligger ordet adelskap till ädlingsskap för att därmed antyda själva andan i det hela. Men detta har ansetts vara ett kringgående av författningen, som icke lämpligen bör tillåtas. Så har vidare uppkommit tveksamhet om huruvida hovet är en institution som är omhägnad av grundlagen eller icke. Då det kan

Andra kammarens protokoll 1917. Nr 15.

1

Vid remiss av vara olämpligt att lösa denna fråga nu, så har det ansetts, att denna motionen sak icke borde inblandas i motionen. Om nu dessa saker skola utgå, nr 297. så bör även en del av motiveringen utgå. Jag får därför anhålla om (Forts.) kammarens tillstånd, att ur den motion jag väckt måtte få utgå vad som där talas i klämman om hovet och ädlingsskapet och vad som i motiveringen hänför sig därtill.

Denna hemställan bifölls av kammaren; och beslöt kammaren att överlämna den i enlighet härmed ändrade motionen till sitt femte tillfälliga utskott.

Vidare remitterades:

till kammarens första tillfälliga utskott motionen nr 298, av herr *Lindhagen*; och

till konstitutionsutskottet motionen nr 299, av herr *Lindhagen*.

Vid remiss av Härpå föredrogs motionen nr 300, om skrivelse till Kungl. Maj:t motionen angående genomförandet av vissa grundsatser för pressens reformering; och erhöles ordet därvid av motionären nr 300.

Herr *L i n d h a g e n*, som anförde: Herr talman! År 1910 väckte jag en motion om pressens reformering och framhöll i motiveringen en del önskemål. Denna motion gick då till tillfälligt utskott. Denna gång har jag för att få ett annat grepp på saken tillåtit mig att framställa vissa positiva yrkanden, som i motionen sammanfattas i 5 olika punkter, vilkas motivering hänför sig till en vidlyftig motion. Av dessa 5 punkter innebära de 4 första klara grundlagsändringar, och de skola därför gå till konstitutionsutskottet. Emellertid har jag tillagt en femte punkt, nämligen angående utredning om pressens levnadsförhållanden. Jag föreställer mig, att det utskott som skall syssla med hela denna sak och intränga i densamma också är det lämpligaste att bedöma den utredning som behövs för att komma till ett resultat och att därför denna sak som sammanhänger med det övriga borde få slinka med till konstitutionsutskottet. Emellertid har man ansett, att detta rent formellt har sina betänkligheter, och därför tillåter jag mig hemställa, att femte punkten måtte utbrytas för att gå till tillfälligt utskott. Jag hoppas, att detta utskott blir i tillfälle att ägna nödig uppmärksamhet åt denna lösryckta bit, fastän den kommit ur sitt sammanhang. Emellertid, vad skall man göra, då de befallande hava en annan uppfattning? Jag böjer mig därför och ber ora kammarens tillstånd, att femte stycket av ifrågavarande motion måtte få utgå och att jag i stället får tillfälle att överflytta denna punkt till en särskild motion, som skulle lyda: med åberopande av motiveringen till föregående motion får jag anhålla, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående pressens levnadsförhållanden.

Herr *Lindhagens* berörda bifölls av kammaren; varefter och sedan motionen nr 300 i överensstämmelse härmed ändrats

samt en särskild motion, innefattande det ur den förra motionen utslutna yrkandet, av herr Lindhagen avlämnats, ifrågavarande två motioner hänvisades motionen nr 300 med oförändrad rubrik till konstitutionsutskottet samt den nu avlämnade motionen, som tilldelades ordningsnumret 329 och rubriken: om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om utredning angående vissa förhållanden rörande tidningspressen, till kammarens femte tillfälliga utskott.

Vid remiss av
motionen
nr 300.
(Forts.)

Vidare överlämnades:

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 301, av herrar Widlund och Höglund i Strömstad;

till kammarens första tillfälliga utskott motionerna:

nr 302, av herr Widlund; och

nr 303, av herr Hage m. fl.;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 304, av herr Molin i Dombäcksmark;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 305, av herrar Julin och Hansson i Gårda;

till kammarens första tillfälliga utskott motionen nr 306, av herr Tengdahl;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 307, av herr Palmstierna;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 308, av herr Palmstierna m. fl.;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 309, av herr Björling m. fl.;

till kammarens första tillfälliga utskott motionen nr 310, av herr Zander;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 311, av herr Molin i Dombäcksmark;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 312, av herr von Sneidern m. fl.;

till kammarens första tillfälliga utskott motionen nr 313, av herr Sigfrid;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 314, av herr Jonsson i Hökhult m. fl.;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionerna nr 315—318, av herr Lindhagen;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 319, av herr Olsson i Ramsta;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 320, av herr Ingvarson;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 321, av herr *Bengtsson* i Göteborg *m. fl.*;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 322, av herr *Hage m. fl.*;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 323, av herrar *Byström* och *Ingvarson*;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 324, av herr *Bärg* i Katrineholm *m. fl.*;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 325, av herrar *Månsson* och *Widlund*;

till kammarens första tillfälliga utskott motionerna:

nr 326, av herr *Kristensson m. fl.*; och

nr 327, av herrar *Vennerström* och *Hage*; samt

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 328, av herr *Vennerström m. fl.*

§ 3.

Herr statsrådet *Vennersten* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 36, med förslag till lag om ändrad lydelse av 52 och 104 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket m. m.; och
nr 37, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 4.

Ang. sjöförsäkring mot krigsfara.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa undantag från bestämmelserna för statens meddelande av sjöförsäkring mot krigsfara; och begärdes ordet därvid av

Herr *Palmstierna*, som yttrade: Herr talman! Det är ju helt naturligt, att statsutskottet enhälligt tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om vidgad krigsriskförsäkring. Man kunde ju vänta, att regeringen och riksdagen omedelbart skulle inskrida för att så snabbt som möjligt vidtaga de åtgärder, som, vad på dem ankomma, skulle medföra, att sjöfarten hölls i gång trots de utomordentliga faror, som krigets förvildning nu medfört. Men jag tillåter mig, herr talman, begära ordet här i dag för att framföra ett par önskemål som jag skulle vilja uttrycka med några få ord.

Nu övertar ju staten risken till fulla värdet för fartyg och last. Det är en ganska betydande börda, som staten därmed pålägger sig.

Men när detta sker, tror jag, att det råder en ganska allmän mening därem, att det icke endast bör vara så, som det ärade statsutskottet skriver i sitt utlåtande, nämligen att de »importerade varorna komma att tillhandahållas den konsumerande allmänheten till *priser*, som icke äro högre än vad av omständigheterna oundgängligen föranledes», utan att det dessutom bör sägas, att det dyrbara *frakutrymme*, som under dessa tider möjligen kan påräknas, också bör tillvaratagas och utnyttjas på sådant sätt, att det står i fullständig överensstämmelse med de berättigade krav som vår *nationalhushållning* nu bör ställa.

Ang. sjöför-
säkring mot
krigsfara.
(Forts.)

Så länge den enskilda företagsamheten ensamt bestämmer över fartygens befraktande, kan man säga sig, att säkerhet icke förefinnes, att den synpunkt jag nu fastställt blir väl tillvaratagen. Det är tyvärr så, att landets intressen och de enskildas intressen icke alltid sammanfalla under desa tider. Men nu, under de allvarliga förhållanden som råda, är det blott *ett* ögonmärke som bör vara gällande för Sveriges politik, och det är, att *landets intressen skall gå framför allting annat*.

Det önskemål som jag nu skulle vilja här framställa är, att regeringen, vare sig det sker genom tvångsbefraktning eller på annat sätt — medlet vill jag alldeles lämna därhän — tillser, att den har sjötrafiken helt och hållet i sin hand, så att den synpunkt jag velat framhålla blir väl beaktad, och endast det *nödvändigaste* importeras till Sverige och att intet frakutrymme upptages för annat ändamål.

Nu är det så, att statens livsmedelskommission tidigare haft till sitt förfogande en särskild expert rörande järnvägstrafikfrågor. Vi veta också, att statens handelskommission vid avgörandet av licensfrågor sökt att hava en allmän överblick av fraktmarknaden och även att inverka på, hur befraktningen av fartyg skall ske. Vi veta även, att här varit det ena avtalet efter det andra rörande import av spannmål och fodermedel. Nu menar jag, att för *detta* syftes vinnande borde skapas en särskild *trafikavdelning*, vare sig den skulle ligga inom handelskommissionen eller ej, och att denna avdelning skulle helt och uteslutande ägna sig åt sjötrafikfrågor, frågor som röra trafiken över Nordsjön och transoceana vatten. I denna avdelnings hand skulle läggas maktbefogenhet att övervaka, att man vid befraktningen följer de synpunkter, som jag uttalat, med andra ord, denna avdelning skall *ansvara* för att det dyrbara tonnaget utnyttjas i rätt tid och på det sätt, som landets intresse kräver. Det är endast hos regeringen, som full överblick kan vinnas i denna tid, och därför vill jag uttala det önskemålet, att i dess hand centraliseras den sjötrafik, som kan upprätthållas, så att landets intressen bliva tillgodosedda på bästa sätt.

Men, mina herrar, det är icke blott detta önskemål, som jag vill framföra, utan det är ett annat, som jag känner liksom ännu djupare. Mitt andra önskemål rör de *män*, vilka under fredlig id trotsa krigets faror. Jag är alldeles viss om, att Sverige icke har på mansåldrar så starkt som nu känt sitt beroende av att äga en

Ang. sjöför-
säkring mot
krigsfara.
(Forts.)

handelsflotta, och säkert följer man överallt i Sveriges bygder med tacksamhet och beundran de män, som våga sitt liv på havet för att förse oss med det vår nödtorft kräver. På grund av den kungl. propositionen stå vi nu inför att medverka till ökad försäkring av vad som rör den *döda materielen*. Det spörmål, vilket såsom än mera viktigt bör stå oss före, är, att de män, som idka näringen under farofyllda tider, känna, att *Sverige står bakom dem* och att den svenska staten stöder dem.

Nu har Kungl. Maj:t förklarat i propositionen, att det kan bli nödvändigt, att staten i brist av annan betryggande anordning övertager olycksfallsförsäkringen för befälhavare och besättningar. Statsutskottet har för sin del måhända gjort en liten skärpning i visst avseende, då det framhåller angelägenheten av, att staten icke ikläder sig ifrågavarande försäkringsrisk i andra fall, än där det är utrett, att olycksfallsförsäkring icke kan erhållas i den ordning, som hittills tillämpats. Ja, det är gott och väl med ett sådant uttalande, men jag har likväl en känsla av, att här kräves än mera. Det manskap, de män i ledet, som kunna väntas med tapperhet trotsa farorna, böra enligt min mening få än starkare bevis på nationens erkänsla för deras gärning.

Ser man på hur förhållandena äro i Norge, finner man dem vara väsentligt olika mot vad de äro i Sverige. Jag vill med endast några få ord beröra denna sak. Det norska sjöfolket är olycksfallsförsäkrat enligt 1911 års lag. Ur denna lag torde jag få angiva några paragrafer, för att kammaren skall bli satt i tillfälle att bedöma, hur olika det är i Sverige mot i Norge. Enligt § 4 skall riks-försäkringsanstalten utreda invaliditetsrätten, uppgående vid fullständig förvärvsoduglighet till 60 % av den skadades arbetsförtjänst och i annat fall till motsvarande bråkdel därav. I § 6 bestämmes, att om olycka eller sjukdom medfört döden, skall förutom denna ersättning utgå dels begravningshjälp, dels också för efterlevande änka intill hennes död eller nytt äktenskap 20 % och för varje efterlevande barn intill fyllda 15 år 15 % av arbetsförtjänsten, beräknad på visst närmare angivet sätt. I Sverige har, såsom vi ju veta, olycksfallslagen ännu icke vunnit tillämpning, och sjöfolket faller icke under den gamla ersättningsförordningen. Någon motsvarighet råder alltså icke här i detta avseende.

I Norge har man emellertid funnit sig böra gå utöver detta stadgande, och genom lag av den 21 juli 1916 om ökad ersättning åt sjöfolk vid krigsolycka bestämmes i § 2, att för envar under sjömansförsäkringen ingående person, som utsättes för sådan olycka, som är nämnd i denna lag, utbetalas, utöver ersättningen enligt olycksfallslagen, en summa en gång för alla av 5,000 kronor. Samma stadgande gäller för den händelse full invaliditet inträffar. Är det mindre grad av invaliditet skall i detta fall hänsyn tagas därtill. Dessa utgifter skola enligt §§ 4 och 5 utanordnas på vederbörlig fartygsägare.

Här hemma är situationen mycket olika. Här har krigsförsäkringskommissionen stadgat, att vederbörande besättning skall

vara försäkrad för fara under krigstid. Beloppet har staten icke yttrat sig om. Vad som föreligger är ett avtal mellan redareföreningen å ena sidan samt såväl befälhavare- som manskapsföreningar å den andra sidan. Jag skall be att få läsa upp några stycken av det avtal, som nu gäller mellan Sveriges redareförening och den svenska eldarunionen. I § 8 stadgas, att för den händelse skada *omedelbart* — jag lägger tonvikten på ordet *omedelbart* — medför den försäkrades död, skall, då den döde efterlämnar änka eller ej till myndig ålder kommet arvsberättigat barn, försäkringssumman, 4,000 kronor, utbetalas på en gång. Då den döde icke efterlämnar änka eller sådant barn, utbetalas $\frac{7}{8}$ av försäkringssumman eller 3,500 kronor. Om den skadade blivit helt och hållet oförmögen och råkat ut för fullständig invaliditet, får han likaledes hela försäkringssumman. I annat fall beräknas viss procentdel därav. Är skadan av övergående slag, skall beloppet utgå efter en beräkning av 2 kronor 50 öre för dag för en vanlig besättningskarl. Den jämförelse, som jag här gjort visar, att beträffande själva beloppet är det oerhört mycket sämre för vårt svenska sjöfolk än vad det var i Norge redan innan de förhållanden, som nu råda, inträdde.

Men fränsett olikheten med avseende å beloppet är det också en olikhet med hänsyn till *arten* av denna frågas behandling. I Norge har staten, regeringen och stortinget, *omedelbart* inskridit och försäkrat sig om att erforderliga belopp — ehuru även de enligt min uppfattning äro för låga — utgå. I Sverige har detta varit beroende av avtal, slutet under strider mellan respektive parter. Min uppfattning av denna fråga är, att det är statens skyldighet att garantera och tillförsäkra sjöfolket vad det bör ha rätt att få under denna tid för sig själva vid invaliditet eller för sina efterlevande i händelse av dödsfall.

Statsmakten bör besluta detta med riklig hand och sedan utanordna det på respektive rederier, vilkas stora vinster under dessa tider är noggsamt bekanta. Är det då i något enstaka fall så, att det skulle visa sig vara orättvist att verkställa en sådan uttaxering — nåväl, så må då Sverige betala *omedelbart* och direkt ur egen kassa till sjöfolket vad som kräves, ty det synes mig icke vara landet värdigt att icke uppträda på ett frikostigt sätt och därvid tillse, att de synpunkter jag här försökt med några ord företräda, bli väl beaktade.

Jag tror, mina herrar, att de sjömän, vilka i lugn pliktuppfyllelse nu förverkliga den gamla Hansans stolta ordstav: »det är icke nödvändigt, att vi leva, men att sjöfarten fortgår — det är nödvändigt», de böra ha den förvisningen, att landet helt och fullt känner sina förpliktelser mot dem.

Här är icke möjlighet att nu väcka en motion eller framställa något yrkande. Jag har med dessa ord endast velat uttala det önskemålet, att regeringen ville taga under noggrant beaktande vad jag nu yttrat.

Härpå anförde

Ang. sjöförsäkring mot krigsfara.
(Forts.)

Ang. sjöför-
säkring mot
krigsfara.
(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet V e n n e r s t e n : Herr talman, mina herrar! Även jag är av den uppfattningen, att den lättnad, som nu med riksdagens hjälp beredes sjöfarten, skall utnyttjas på ett sätt, som för det allmänna medför de största möjliga fördelar. Jag syftar då i främsta rummet på vad den föregående ärade talaren anförde i fråga om nödvändigheten av, att man ur nationalhushållningens synpunkt tillser, att den sjöfart, som kan komma att igångsättas och fortbestå, kommer den fraktfart till godo, som den ärade talaren åsyftade. Och jag kan ju så mycket mera från min synpunkt understyrka detta, som ju regeringen själv utgått från alldeles samma tanke och givit uttryck åt den, då regeringen talat om att det gäller att trygga tillförseln till vårt land av viktiga förnödenheter ävensom annan synnerligen maktpåliggande samfärdsel. Det är ju att vänta, att åtminstone under den svåraste tiden, som kan stunda, sjöfarten blir så begränsad, att man måste väl hushålla med det tonnage, som kan stå till disposition, och det faller av sig självt att vi måste tillse att i första rummet de allra viktigaste förnödenheterna bli transporterade hit i den mån, det överhuvudtaget kan ske.

Beträffande den andra frågan är jag icke nu i tillfälle att säga något annat än att den ärade talarens framställning naturligtvis skall bli föremål för beaktande, såsom han har all rätt att vänta. Men jag vill begagna tillfället att i likhet med den ärade talaren framhålla, hurusom säkerligen hans uppfattning om landets tacksamhets-skuld till sjöfartsnäringens utövare — framförallt dem, som vistas ute på haven — är riktig, och jag står i full överensstämmelse med honom även då det gäller den del av hans anförande, som syftade på att nationen också bör visa denna sin tacksamhet genom att tillse, att den risk, som dessa yrkesutövare underkasta sig, blir på ett tillfredsställande sätt täckt. Beträffande sättet för försäkringen av sjöfolk har i statsutskottets enhälliga utlåtande anförts något som ju också måste kräva regeringens beaktande, och jag kan försäkra, att i båda fallen skall ett sådant beaktande icke utebli.

Herr B e n g t s s o n i Kullen: När riksdagens andra kammare för några dagar sedan behandlade jordbruksutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om ett anslag av fyra miljoner kronor för inköp av billiga gödningsämnen, uppträdde herr E. A. Nilson i Örebro och påpekade, att utskottet kommit för snart med sitt utlåtande. Enligt hans mening var tiden ännu icke tillämplig för avgivande av motioner. Han ville säga detta, för att i framtiden något sådant icke vidare skulle förekomma. Nu föreligger i dag ett statsutskottsutlåtande, där man har behandlat en kungl. proposition redan efter tre dagar. Herr Nilson har själv varit med — åtminstone står han antecknad såsom närvarande — men han har icke reserverat sig i alla fall. Jag vill, herr talman, blott påpeka den stora inkonsekvensen i detta och ber för övrigt att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

*Ang. sjöför-
säkring mot
krigsfara.
(Forts.)*

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Jag vill endast i anledning av den föregående talarens anförande säga, att när protokollet rörande behandlingen av det omnämnda jordbruksutskottsutlåtandet blir tillgängligt för den ärade talaren, skall han nog finna, att mitt anförande mycket klart och tydligt förutsatte, att riksdagen kunde ha både plikt och rätt att fatta beslut på det sätt, riksdagen nu gör. Mitt anförande då gick ut på att vad som då skedde icke skulle få vara prejudicerande för framtiden och återopas i icke trängande fall.

Herr Rydén i Malmö: Jag vill säga ett par ord i anledning av att det nu två gånger förekommit, att man bragt den frågan på tal, huruvida ett utskott skall vara berättigat eller icke att avgiva betänkande i anledning av en kungl. proposition, innan tiden för avgivande av motion i anledning av samma proposition gått till ända. Jag vill för min del uttala, att det aldrig varit meningen, när denna grundlagsbestämmelse avfattades, och det står alldeles uppenbart uttryckt i motiveringen, när bestämmelsen om en femtondagars motionstid i anledning av en kungl. proposition en gång beslöts, att det icke innebar någon skyldighet för ett utskott att i varje fall taga hänsyn till utlöpanet av dessa femton dagar. Det är också orimligt att söka upprätthålla en sådan ordning i de fall, då särskilda förhållanden påkalla en skyndsam handläggning av ett ärende. Jag tror, att i fall man gång på gång börjar tala om detta, går det snart in i medvetandet att här skulle vara någon riksdagsmännens oförytterliga rättighet att uppehålla behandlingen av ett ärende i femton dagar. Av den utredning, som verkställts särskilt inom den kommitté, som haft att taga i övervägande åtgärder för beredande av lättnader i riksdagsarbetet, har det visat sig, att det aldrig varit avsikten och icke heller förekommit i praktiken att på det sättet tillämpa en bestämmelse, som nu ifrågasatts vid ett par tillfällen.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda ärendet.

§ 6.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 38, angående vissa undantag från bestämmelserna för statens meddelande av sjöförsäkring mot krigsfara.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Andra kammarens protokoll 1917. Nr 15.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lovén</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 9 febr.,
» <i>Nordström</i>	» 10 » » 7 » och
» <i>Hagman</i>	» 4 » » 7 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,50 e. m.

In fidem
Per Cronvall.